

ואהבת לרעך / ואהבת את השם / צבי ויסקופף רב בית כנסת ההלכה רמת גן

1

2. הנהגה

וחו דאיתא בחגא דכי אליהו (תנ"י), יודע אהרן כעצמו שבא דבר גורל לישראל על ידו, והיה קושר חבל של ברזל במתניו ומחזיר על כל פתחי ישראל, וכל מי שלא היה יודע לקרות קריאת שמע וכן מי שאינו יודע להתפלל, היה מלפני לקרות קריאת שמע ולהתפלל, וכן מי שאינו יודע לכנס בגופו של תורה חיה מלמדו. ואיתא

אין אדם בעולם שאין בו ניצוץ כח הנתינה. זה ייראה כשפתחו, שאיננו שלמה כחיותו יחיד וכן כנענעין אל החברה אשר מעמקי הנפש יבואו... ומה הפח הנענעין הללו? ניצוץ כח הנתינה... כאן שאלה ישה עמדת לפעמי, הן זלאתה הנתקלה באולם כאלה, האם הנתינה היא תולדה קאטמול, או לדיסך, האתה, באה מן הנתינה? אבל הסברה השניה היא, כי יאהב האדם את פרי מעשיו, בהגישו אשר חלק מן עצמותו בהם הוא, אם בן יהיה אשר ילד או אימן, או חיה אשר גידל, ואם צמח אשר נטע, או אם מן הרומם הגדו ודבק למעשה ידיו באהבה, כי את עצמו ימצא בהם... כללו של דבר, זה אשר יתן האדם לזולתו לא יאבד מפת, אלא זו היא התמשכות עצמותו, כי יגיש אשר גם חלק לו בחייו, זה אשר נתן לו. זו היא הדבקות שבין אדם לזולתו, אשר נקרא לה בשם אהבה.

התאבדו בפרק הקודם, כי לכל אדם שיש ניצוץ כח הנתינה, זה כי לא ניתנה רשות לכח הנטילה לבטל גם את הניצוץ הזה, שאלמלא כן היה העולם חרב, לא היו נושאים נשים ולא היו מגדלים בנים... והנה יתבאר לנו עוד דבר נפלא, למה ברוב הפעמים לא יארכו ימי האהבה הזאת, (אהבת הדין). אך

2. שמי צדיק

לח) שמע וגר ולכנה סולי מעטם זה לא חכר קיש ולזכרת ולכנה מקודם רק במשכח חורבני מקודם היו כל ישראל מלאים דביקות ולכנה כיום אשר כולו מרעיה מלוכס חמור וכלל מעשיכס נחשורר לכנהו יחייש כדאי בריש פוטכ קודס שחטאו וישראל כי שכינה צרוי עם כל אחד מהשאל שנוי כיא מחלך נקרב מחנך למשקי משקי זקיני זיל שרמיח אנרי אדם נקראים ממנה, קרב מחניך לען רביס כשכל כלבדים נקיים כוא כלו לכרואח שכינה בקי שכיח, לך לא כוארכו למשקי קודס כהטעם שלכנה וישראל כי כהמשקי וכן נמלא צמורה, רק חמר כהטעם כחקקו למשקי שיוכל אדם לכעוה סלנו לולך למקוס כקודס לביטול ככל לנ ונפש כן כי צענין לככב שמקודס כי כל עסקיכס וחיותם כהלכבה לכנה כיום אחיכ שיררו ונגד שיסתלק מרעיה כוארכו שחכי מלוד מיוסחה ככל כוקר וערב ושי קבלם עומיש

3

חודש סיון

החודש	השבט	האבן
סיון	זבולון	בזושן
		זהלום

פשוט הוא, כי בני האדם ככללם נוטלים מהם ולא נותנים, וכאשר יחזק עליהם תוק הטבע להעמיד תולדות, היו לנותנים ונותנים, אבל חייש סהר, אך חקל מהם יד הטבע, ושכיס מהה להיות נוטלים כשהיו, גם לא ירגישו בצמצום את השעה אשר החלישו בה את עצמם, תוחת אשר התקשרו תחילה להיות נותנים, מעתה היו לנטלים, וכל אחד יודע טרעוה אשר ימלא את תוכותיו אשר הנהייכ לו. האם אפשרית האהבה במצב כזה?

ישנם בני אדם אשר לא יחפצו ביישואין הוא מאשר לא יוכלו להפודי מכה הנטילה אשר יחזק עליהם, וגם יד הטבע לא תוכל לעשותם נותנים, אפילו לפי שעה.

ובן אלה אשר יחפצו במיעוט בנים, תופעה נחידת בזורת, מהם מגדלי הנטלים, לא יחפצו ליתן אפילו לבנים...

ואהבת לרעך כמוך ריע אומר זה כלל גורל בתורה, בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם זה כלל גורל מזה (יודשמי נרדים פיט היד).

4

כל התורה על רגל אחד

6

הרהיק מרזוין זייע דרש את דברי חזיל (שבת לא), בדברי הגר להלל למדני כל התורה על רגל אחת, דגל אית' רבו לשמיני עצרת שהוא יום אחד. והוא זמן למדני כל התורה והשיב לו הלל דעלך סני לחברך לא תעביד, היינו שענין התג הוא האחדות שלא יהא פירוד בין בני ישראל.

ואפשר להוסיף דהנה עפוי ביאור צדיקים פירוש מאן דסני עלך לחברך מה שעלול לפגועו רחמייהו...

הצדיק יל אבר וקודס כספול לך ליקים ואכנה לעני כסוף, כלי ולא ספול ליש סלס, ח"ס מס נארי ר"ס סקר לשרי פרכ סס ספול כספול, כי סהרז אה לשרי אה לשי אוהכיס זס לס - וסרין סופרין דל אבר אה ונרזין (ס"ס) סהרז ין יל סר, סהרז סל ישראל, ואכנה לעני סהרז, ואל ספול לישו וסל מרבי סני (סולחוס כ"ו ע'), ולק אה בני יסכיס יע לטוס ונכט ין יל סר לכנה ס וואכנה סררי, וסרין קשיכט לטוס יי סולחוס ולישום - וס' רשוי אה כאלס אה

5

2

הקדמת הרב המחבר

1 יתברך הבורא ויתעלה היוצר שבראנו בצלמו ובדמות תבניתו וכאשר א מו, וחיי עולם נטע בתוכנו שיהיה אדיר חפצנו, להיטיב עם זולתנו, ליחיד ולרבים בהוה ובעתיד בדמות הבורא כביכול נחומר דבורה לרמ"כ כ"א, שכל מה שברא ויצר היה רצונו יתברך רק להיטיב עם הגבראים, כן רצונו יתברך שנהלך בדרכיו כאמור 'והלכת בדרכיו' וייראם כח נח, היינו שנהיה אנטח בחירי יצוריו, מגמתנו תמיד להקדיש כוחותינו הגופניים והרוחניים לטובת הרבים כפי ערכנו, ולדעתי כל ענין זה נכלל במצות ה' של 'קדושים תהיו' ויקרא י"ט ב, דהנה במדרש ויקרא פ"ה פרשה ט אמור על מקרא זה: "יכול כמוני, תלמוד לומר 'כי קדוש אני', קדושותי למעלה מקדושתכם". וכיסוד מצוה זו של קדושה איתא בתורת כהנים וקדושים א: 'קדושים תהיו פרושים תהיו, והרמב"ן ז"ל בפירושו על התורה ויקרא י"ט ב האריך לכאר ענין פרישות האמור במצוה זו, שהוא להתרחק מן הנאות ותענוגים יתירים, אעפ"י שהם מעשים שאינן אסורים לנו. ובציור מכליט אומה, שאפשר לאדם להיות 'נכל ברשות התורה' יעוין שם בדבריו הקדושים. ועפ"ז לכאורה דברי המדרש אינם מובנים, איך שייך בענין פרישות להתדמות להקדוש ברוך הוא, שעל זה השמיענו הכתוב שלא כן רצונו יתברך, שהרי אומר יכול כמוני, תלמוד לומר 'כי קדוש אני, קדושותי למעלה מקדושתכם'. וביותר קשה להבין מה שמסיק 'קדושותי למעלה מקדושתכם', דבמוכן זה עלינו להבין דבאמת יש דמיון בהקדושה שה' דורש מאתנו לקדושתו יתברך, אלא שקדושתו יותר כוללת ומקפת. ואם נאמר דעיקר מובן הקדושה, שה' דורש מאתנו במצוה זו של קדושים תהיו להתרחק מן המותרות, קדושה זו אינה מתיחסת כלל לה' יתברך.

לכן נלענ"ה, שבמצוה זו כלול כל יסוד ושורש מגמת תכלית חיינו, שיהיו כל עבודתנו ועמלנו תמיד מוקדשים לטובת הכלל. שלא נשתמש בשום מעשה ותנועה, הנאה ותענוג שלא יהיה בזה איזה ענין לטובת זולתנו. וכמוכן בכל הקדשות שהוא התייחדות למטרה נכבדה. והנה כשהאדם מישר הליכותיו ושואף שתמיד יהיו דרכי חיו מוקדשים להכלל, אז כל מה שעושה גם לעצמו, להבראת גופו ונפשו, הוא מתיחס גם כן אל מצות קדושה. שעפ"ז יטיב גם לרבים, שבטובתו לעצמו הוא מטיב עם הרבים הצריכים לו. אבל אם הוא נהנה הנאה מן סוג המותרות, שאינן דרושות להבראת גופו ונפשו, הנאה זו היא נגד הקדושה, שבזה הוא מטיב לעצמו לרגע לפי דמיונו, ולזולתו אין שום תועלת. ועפ"ז דבר זה ענין מצוה של פרישות הוא תמצית מיסוד מצות קדושה, הנכרת בפועל בדרכי הנהגה של האדם. אבל ברעיון ושאיפת הרוח מתרחבת מצוה זו גם על כל מפעליו ומעשיו של האדם גם בינו לבין המקום. וכיחס זה, מתדמה ענין קדושה זו לקדושת הבורא יתברך באיזה דמיון קצת. שכמו שבמעשה של הקדוש ברוך הוא בהבריאה כולה, וכן בכל רגע ורגע שהוא מקיים את העולם, כל מעשיו הם מוקדשים לטובת זולתו, כן רצונו יתברך שיהיו מעשיו תמיד מוקדשים לטובת הכלל ולא להנאת עצמו.

אמנם אם יאמר האדם להכניע את טבעו להגיע למדה יתירה עד שלא יהיה בנפשו שום מחשבה ושאיפה להיטיב לעצמו, וכל שאיפותיו יהיו רק להיטיב לאחרים, ובאופן כזה תהיה שאיפתו להגיע לקדושת הבורא יתברך. שרצונו יתברך בכל הבריאה והנהגת העולם רק להיטיב לנבראים ולא לעצמו יתברך כלל וכלל, שבהשקפה ראשונה היה אפשר לומר שאם יגיע אדם למדרגה זו יגיע לתכלית השלמות. ולכן הורו לנו חז"ל במדרש זה שלא כן

יסוד
הענין
טובת
הכלל
חיינו

20

25

היטיב
לאחרים
להגיע
לקדושה
רצונו

25

88

שערי ישר

אם אין און אין מי לן, ובשאיני לעצמי מה אני מסת' א. היינו שראוי לכל אדם להתאמץ לראו המיד בעד עצמו, אבל עם זה, ותאמץ להכין לשני לעצמי מה אני שאם יצמם את האלי שלו כחוג שר כפי מראית עיניו, אזי אני זה מה הא, הכל הוא וכאין נחשב. אבל אם הנהיה הנהגות מאומות, שכללות הנהגות האדם הגדול, והוא ג' כ כאבר קסן בנהך הגדול הזה, אז רם ונשא גם עובד הוא. שבמנונה גדולה גם מספר היותו קסן אם רק משמש כלום להמנונה, הוא דבר חשוב מאד שהכלל בניו מפיטים, ואין כלל אלא מה שנספח.

וכן ראוי להתבונן על כל תנועת שמים שמשל ומשמתי הארץ שהם תנונים לכלל ישראל כולו, והתחלקותם להיחידים הוא רק בטרם זכורות על מנת שהולקם לנצרכים, לכל אחד חלק הראוי לו, ולטול לעצמו כפי חלקו הראוי לו. ועפ"י דבר זה יתון סגולת הצדקה שמעשדת את בעליה כמו שדרש חז"ל על הכתוב דברים יד כב. עשר ועשיר, עשר הצדקה שנתעשירי' תעשה ג. שכמו שהמשה על אוצרות הממשלה באוצר קסן, אם ישמור תפקידו כראוי, אזי תמנה להיות גובר על אוצר גדול מזה, אף אם לא יצטיין במעלות אחרות ולחופי' אם יתגלה חסרון במשמרתו, לא יועיל לו כל מעלות שימצאו בו ויודעותו למשרה קטנה מזה. כמו כן באוצרות שמים והתנים לאדם אם מעשיר כראוי, ממלא תפקיד המזבחות שלו כראוי, לטול לעצמו כפי דרכי התורה, ומחלק למי שראוי כמו כן עפ"י הוראת התורה, אז יתעשר ויתמנה לעזרות על אוצר גדול מזה. וכן הלאה למעלה למעלה, לפען התקווה, רצון העליון בהתבונן בכל ע"י שמירת האוצר, ובה איש נאמן רוח עשיר רצון קונן ותברך.

וכן אפשר להרגיש בענין המסופר בגמ' תעשה את מעשה נורא באיש קדוש נחום איש גם זו שע"י שפעם אחת לא מלא חובתו בדקה לפי הדעתו. בזר על עצמו שיסמואם עניו ויתגדמו ידיו ותקטעו רגליו וכן תקיימה גזירתו. והוא כפי הדרך המהור אצל השרים הגדולים, שאם מרגיש בעצמו שלא מלא חובת משמרתו, הוא מניח בקשה לפרטו ממשמרתו על זה, לכן אם רק קרה לו שגנה במשמרת תפקיד המזבחות שלו, גזר על כל אבריו להתפטר מעבודתם, וכן הוא בשפע של שמים של קניני החכמה, שראוי לכל איש שחננו העליון תברך אורה יתרון חכמה, להשדיר בפניו שורש עמוק שקנין זה לא יתון לו לעצמו, רק להיות כגובר על זה לחלק למי שראוי לה. ואם ישמור כראוי תפקיד זה, ללמד למי שראוי ללמדו אז יתעלה למשרה גדולה מזה, ויתעשר ויתן אוצר גדול מזה, ואולי יש להספיר עניו זה מה שאמר 'ומתלמדיו יתיר מכולי' תשי"ג. שמלכד עניו הטבעי שבוה, הנה סגולת הצדקה והמשור הרוחני מועיל לה להתעלות ולהתגל' כמו בסגולת מעשר כספים כתיב.

ולאשר ההכשרה לזה שיהיה ראוי לקנין תורה, הצריכה תורה תנאים מיוחדים ותנאי הראשון הוא הנסבל והגישה. כמו שדרשו חז"ל, אם בתוקף תלכו שתהיו עמלים בתורה וישי' ישי' ב. ושאר ענינים הדורשים לקנין תורה ואפשר לכבד ענין שבתות הלחות שלא ראיתי באר ענין זה. שבתשפה ראשונה הוא ענין סתום, הרוחן שמשנה רבניו ע"ה היה שכתב שיעשו ישראל את הנגל, יטאר בלי תורה ח"י, והיה ראוי לו להמנין מללכדם עד שיתקנו מעשיהם, אבל לא לשכרם לגמרי. ואחר כך להתפלל לפני ה' לבקש לוחות שניות, והנה חז"ל קבלו, שסגולה מיוחדת היתה בלחות הראשונות. דאמרונו במי, ישי' ב. מאי דכתב חרות על הלוחות אלמלא לא נשתכרו הלחות הראשונות לא

הנאמן
הראשון
החיות
אח המאמץ
האח המאמץ

שערי ישר

89

זמנו הרב הסתבר
למ דודיו

א שאין לנו להשדול לזמנות לקדושת הנורא ותברך בצד זה, שקדושת הנורא למעלה זדושתנו, שקדושת יתברך הוא רק לנבראים ולא לעצמו ותברך שלא נתחם ולא יתחם י יתרון להנורא ע"י מעשיו שעשה ועשה, וכל רצונו יתברך רק להטיב לנבראים. אבל שרדצה מאתנו אינו באופו זה, שהיה הורה לנו בני עקובא גמא מיי' ט. חז"ר קודמים, ז רמזו לנו לפרש את המקרא 'ואהבת לרעך כמוך' בדרך שוללי שבת לא עא 'מאי דעלך' , להבדל לא תעבד'. אבל בדרך חובי' ראוי לאדם להקדים את טובת עצמו ועוד יש מקום יסוד בראית אדם נטע הנורא יתברך כי תשובת אהבת עצמו בנדרה גדולה מאד שהרי ורו חכמי האמת במסורת כל המעבדה בזה הלשון: 'דעו האין סוף ברוך הוא להיות מטיב וכה שלמה שלא יהיה אפילו בנות למקבלים' עד כאן לשון קל"ח פתחו חכמה פירק ה. וענין מבהיל שעד היכן מגיע כח אהבת עצמו, שרדצה אדם בקב של יתיר מקיבן שיתון לו אף די קדושת ברוך הוא אם היה מתנת הנם מזה מוכן שסודת אהבת עצמו היא רצויה בעיני הודש ברוך הוא, רק יצדיקים ילכו בה ופושעים יכשלו בה' עפ"י תשי"ג ד. א.

ידעתי, והנה מלכד כל הרעות והחטאים שהועילם מלא מהם, להגלי מדה זו של אהבת עצמו, הנה גם לסיון העושר תמסור' מדה זו להכשילו עד ההתום. כמו שכתבו אשבע וכחשתי' ומג' ט. ש'לדגלי גדול תשוקת האדם בקב שלו, הנה אם חנו ה' בעושר יה מאמין באמונת האמת שהכל של הקדוש ברוך הוא, הרי הוא עני באמת, ומה שיש לו ש'לו, אבל אם יכפור בה' אזי הכל שלו והוא עושר ממש לפי דעתו, ועל כן למלא תשוקתו וז: בראש, הוא מתגדל לכפור בה', ואז ממלא תאוותו בשלמות, וכן אפשר להרגיש ענין זה בקנין העושר היותר גדול שהוא, למתנה בה' שאם לא ישמור האדם לפי מעלתו בקנין תורה תושג חכמה הוראה והאמונה הטהורה, אז לא מקום להכשל ע"י גברות מדת אהבת עצמו. ובמז שמדה זו גורמת ליעה על כל חושקים בהכמות חיצונות עומת שהיה ראוי שיתוסף מראיה ע"י התחבנות ידועים במעשה ה'. וכאמור 'השמים פורים כבוד אל' תשי"ג ט. הנה הם נופלים ויורדים למטה, שאם יאמינו שכל הכמות גם לא לים הוא, הרי אז אבוד כל עשרם, ורק ע"י הכפיה יתעשרת, כי כל מה שיחזונו ח הכל לים הוא, ואז יש להם להנהגות בקנינים, ועל דרך זה יש לבאר האמור 'ישמח ה' בממתת חלקו כי יעבד נאמן קוראת לו, היינו שאין לשמחו במתנת חלקי החכמה, רק אם י עבד נאמן, שחושב שהכל אינו שלו ורק לרבו ואדונו, אז שמחה שלמה בקנין החכמה, לא זאת אפשר ראשי שמחה בקנין החכמה, שע"י ח"י ויכל להגיע לידו כפיה ח"י, והנה בהתקפה ראשונה תשוי אהבי עצמו והגשי אהבי זולתו, הם בצרות זו לזו, אבל ועליו שתרד להשיקו בהו לעצמו הסגולה המאחדת אותם אחרי כי שניהם דורש ה' מאתו.

גולתו זו היא, שיתברך ויתאמת אצל האדם אימותו של האיני שלו, כי בזה יומד מעלת כל האדם לפי מדדתו, האיני הגם והשפיל, כל איני שלו מוצמם רק במחם ז: למעלה ממנו, מי שמתרגש שאינו שלו הוא מוכרב מנוף ונפשו, ולמעלה מזה מי שמנצח אני שלו בני ביתו ומשפחתו. והאיש ההולך עפ"י דרכי התורה, האיני שלו כולל את כל עם אל שבאבות כל איש ישראל הוא רק כאבר מנוף האומה הישראלית. ועוד יש בזה מעלות איש השלם, ראוי להרגיש בפניו להרגיש שכל העולמות כולם הוא האיני שלי, והוא מ: רק כאבר קסן בתוך הבריאה כולה, ואז גם רגש אהבת עצמו עניו לו לאהב את כל ישראל ואת כל הבריאה כולה, ולדעתו מרגז עניו זה במאמרו של הכל ע"ה שהיה אמור